

висновку слідчому, прокурору, захиснику, суду, а також після його попереднього аналізу і оцінки.

Як висновок, зазначимо, – якщо порядок допиту експерта не регламентований законом, то на нашу думку, варто передбачити окрему норму в КПК України (наприклад, ст. 225¹ «Допит експерта під час досудового розслідування»), яка б містила в собі порядок допиту експерта та межі його проведення з метою одержання роз'яснень і доповнень до висновку. Така процедура, хоча і нагадує кримінальне процесуальне законодавство 1960 року, однак, на нашу думку, буде встановлювати показання експерта як повідомлення ним нових даних про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а самі показання експерта виокремити у ст. 84 КПК як самостійне процесуальне джерело доказів тощо.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 19.10.2019). 2. Тертышник В. М., Слинько С. В. Теория доказательств : учеб. изд. Харьков, 1998. 256 с. 3. Щербаковський М. Г. Призначення та провадження судових експертиз. Харків, 2011. 400 с.

Одержано 20.10.2019

УДК 343.13(477)

Тетяна Григорівна ФОМІНА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу та

організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-9513-1673>

CUSTODY RECORDS: НОВА СИСТЕМА ОБЛІКУ ВСІХ ДІЙ СТОСОВНО ЗАТРИМАНИХ ОСІБ

У грудні 2017 року в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України (далі – ІТТ) було розпочато пілотний проєкт із впровадження нової системи обліку всіх дій щодо затриманих осіб – системи «Custody Records». Даний проєкт запроваджено представниками Національної поліції України, фахівцями Експертного центру з прав людини, Міжнародного фонду «Відродження» та Української фундації правової допомоги. Станом на вересень 2019 року вказану систему запроваджено в 4 ІТТ – в містах Дніпро,

Кропивницький, Сарни і Херсон. До кінця 2019 року планується введення в дію даної системи ще в трьох ІТТ – в містах Харків, Сєверодонецьк та Пустомити.

Однією з передумов для введення «Custody Records» стало неефективне функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих. Наразі в органах Національної поліції України (далі – НП) існують різні службові особи, на яких різними нормативно-правовими актами покладено обов'язки із забезпеченню прав та свобод затриманих осіб. *По-перше*, це особи, відповідальні за перебування затриманих в органах досудового розслідування (ст. 212 КПК України). Втім, нормативне закріплення в нормах КПК України процесуального статусу особи, відповідальної за перебування затриманих, свідчить лише про декларативний характер даних положень. Пояснюється це тим, що такі особи підпорядковані та підзвітні керівнику органу досудового розслідування, що автоматично призводить до наявності конфлікту інтересів та не забезпечує гарантій захисту прав і свобод людини, які перебувають під контролем працівників поліції. *По-друге*, це оперативний черговий чергової частини органів НП (п. 19 розділу VI наказу МВС України № 440 від 23.05.2017 «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань»). *По-третьє*, це службова особа, відповідальна за перебування затриманих в ІТТ (розділ X Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України № 570 від 06.07.2017 р.). Втім, проведене дослідження показало, що покладення обов'язків із забезпеченню прав затриманих у системі органів поліції на трьох різних службових осіб призводить до значної плутанини, формального виконання обов'язків із забезпеченню прав та свобод затриманих та ведення подвійного, а іноді й потрійного обліку затриманих осіб у територіальних органах та спеціальних установах поліції [1].

Неефективність наразі діючого інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, та інші передумови (зокрема, недосконалість нормативно-правової бази щодо функціонування даного інституту; неналежне забезпечення прав затриманих) зумовили запровадження електронної форми обліку всіх дій щодо особи, починаючи з моменту її фактичного затримання. Custody Records – система забезпечення безпеки як затриманих, так і представників правоохоронних органів, яка уможливорює фіксацію усіх дій, що відбуваються із затриманими особами, в такий

проміжок часу: з моменту фактичного затримання до застосування судом запобіжного заходу і направлення особи до слідчого ізолятора або до звільнення особи з під варті.

Система Custody Records включає такі основні елементи:

- інститут службових осіб, відповідальних за затриманих (інспекторів з дотримання прав людини);
- єдина електронна база всіх дій із затриманими;
- система зовнішнього контролю [2].

Для роботи з електронною базою в ІТТ введено нові посади – інспекторів з дотримання прав людини. Місія службової особи, відповідальної за затриманих, – забезпечувати дотримання прав людини, законність тримання під вартою, гарантувати безпечне середовище, а також виявляти порушення процесуальних прав та гарантій затриманої особи до її поміщення в ІТТ. До основних обов'язків інспекторів входить: а) проведення персонального інтерв'ю з кожною особою, яка прибула до ІТТ; б) фіксація даних інтерв'ю та всіх обставин перебування особи в ІТТ в електронному дос'є. Слід звернути увагу, що одним з нововведень системи Custody Records є проведення процесуального інтерв'ю із затриманою особою інспектором з дотримання прав людини. Інтерв'ю проводиться з метою ознайомити затриманого з його правами та дізнатися детальну інформацію про обставини затримання, стан здоров'я, зафіксувати скарги. Серед питань інтерв'ю є, зокрема, запитання про самопочуття затриманої особи; про точні дату, місце та час фактичного затримання; про застосування фізичної сили, зброї чи спеціальних засобів до особи; повідомлення про права у зрозумілій особі спосіб.

Можливості електронної бази дозволяють суттєво змінити систему обліку затриманих осіб та управлінські процеси: зменшити навантаження на працівників ІТТ, які ведуть облік. Фактично, інспектор замість 11 журналів, які він наразі заповнює під час реєстрації затриманого, заповнює єдину електронну систему. Крім того, система дозволяє швидко мати доступ до даних, що дозволяють планувати діяльність та ресурси ІТТ.

За допомогою системи зовнішнього спостереження працівники УЗПЛ можуть онлайн контролювати стан дотримання прав затриманих в ІТТ як через електронну підсистему по даним, занесеним до реєстру, так і через систему відеоспостереження.

Слід акцентувати увагу, що електронна система Custody Records, перш за все, дозволяє підвищити гарантії безпеки для утримуваних в ІТТ осіб. Особлива увага в межах системи приділяється питанням, що стосуються здоров'я затриманих осіб. Для

цього розроблено інструментарій, який дозволяє: зафіксувати виклик та приїзд бригади швидкої медичної допомоги, а окрім того, завантажити в електронну систему довідки, рецепти та рекомендації, які надають лікарі швидкої допомоги; у випадку, коли особу доставляють в ІТТ з тілесними ушкодженнями – описати їх, а також сфотографувати й завантажити до електронної системи. За даними Управління забезпечення прав людини Національної поліції за перший квартал 2019 року із 404 внесених до електронних карток осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, підданих адміністративному арешту та затриманих з метою приводу, 101 анкета осіб містить невідповідності інформації, зазначеної в матеріалах на особу доставлену до ІТТ та повідомленої нею під час проведення інтерв'ювання, а, саме: невідповідність часу фактичного затримання – 69 випадків; порушення права на захист – 132 випадки; застосування фізичної сили, зброї або спеціальних засобів – 13 випадків; тілесних ушкоджень доставлених до ІТТ осіб – 14 випадків; неповідомлення родичів про затримання особи – 28 випадків.

Втім, слід наголосити, що дана система є корисною не лише для затриманих осіб, а й для працівників структурних підрозділів поліції. За доволі короткий період функціонування системи вже було зафіксовано декілька випадків, коли завдяки належній фіксації в системі інформації щодо затриманої особи, у тому числі й за допомогою відеофіксації, працівникам правоохоронних органів вдалося запобігти обвинуваченню у незаконному поводженні із затриманим. Наприклад, на початку 2019 року прокурором було здійснено розгляд скарги затриманого на дії працівників ІТТ щодо нанесення тілесних ушкоджень. Належна фіксація тілесних ушкоджень при поміщенні затриманої особи до ізолятора засвідчила той факт, що вони були нанесені ще до прибуття до ІТТ. В ході моніторингу системи Custody Records були виявлені й випадки, коли завдяки наявності відеофіксації допиту, що проводився в ІТТ, вдалося спростувати підозру стосовно слідчого щодо незаконного застосування сили до підозрюваного.

Отже, впровадження пілотного проєкту щодо функціонування системи Custody Records в ІТТ показало доволі такі позитивні зміни у різних напрямках, зокрема направлених на забезпечення прав затриманої особи. Наразі планується введення даної системи не лише в ІТТ, а й в територіальних відділах НП. У межах цього завдання передбачається розширити можливості наявної електронної підсистеми з метою забезпечення належної фіксації всього періоду перебування затриманої особи під контролем поліції, починаючи з

моменту її фактичного затримання. Першим пілотним відділом по запровадженню даної системи стане Шевченківський ВП ДВП у Дніпропетровській області. А найближчим часом дана система працює у 20 територіальних відділах НП з 9 областей України.

Список бібліографічних посилань: 1. Оцінка ефективності функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, як механізму попередження неналежного поведіння в діяльності поліції : аналіт. звіт / авт. кол.: Ю. Белоусов, С. Швець, В. Чупров, 3. Швець, О. Бондаренко. Київ : Фенікс, 2017. 64 с. URL: <http://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/Sluzhbovi-osoby-vidpovidalni-za-zatrymanyh-1.pdf> (дата звернення: 25.09.2019). 2. Custody Records: система, яка змінює обличчя кримінальної юстиції // Експертний центр з прав людини : сайт. 04.09.2019. URL: <http://ecpl.com.ua/news/15460/> (дата звернення: 25.09.2019).

Одержано 27.09.2019

УДК 343.1(477)

Сергій Анатолійович ЧИЖ,

*заступник начальника – начальник слідчого управління
ГУНП в Харківській області*

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Я хочу привітати учасників науково-практичної конференції, оскільки мені приємно, що вона проходить в навчальному закладі, який я закінчив та й на сьогодні підтримую постійний зв'язок.

У цьому році виповнилось сім років з дня вступу в чинну дію КПК України, який було прийнято в 2012 році. Я хочу підтримати наукові думки вчених ХНУВС про те, що при розгляді питань щодо його актуальності мають місце різновекторні погляди на новели чинного КПК України. Однак все ж таки з об'єктивної сторони слід розцінювати їх як позитив як в теоретичному, так і в практичному значенні в цілому. Слід наголосити, що окремі позитивні пропозиції щодо вдосконалення КПК України 1960 року не находили на той історичний час своєї належної реалізації та підтримки результатів багатьох досліджень і наукових вивчень та великої кількості пропозицій учених, а також практиків з підрозділів досудового розслідування. Однак, за визначенням вченого Г. І. Сисоєка, прийняття чинного КПК України в 2012 році не в повній мірі виправдало всі ті сподівання, що було покладено на нього. Окремі його